

ІНВЕСТИЦІЙНА СТРАТЕГІЯ В КУРОРТНІЙ ГАЛУЗІ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ

У статті розглянуто сутність та особливості інвестиційної стратегії в курортній галузі ПБК, вказані причини незначної корисності використовуваних показників для оцінки інвестиційної діяльності, особливо стратегічного типу. Визначено основні стратегічні завдання інвестування регіону: адаптуватися до реалій сучасного стану СКК Криму та регіональної стратегії ПБК в області інвестування, відповідно до яких необхідно буде формувати систему показників, організувати заходи, підходи взаємодії різних рівнів управління і окремих підприємств між собою.

Ключові слова: інвестиційна стратегія, санаторно-курортний комплекс, інвестиційна діяльність, стратегічні завдання інвестування.

У сучасних ринкових умовах санаторно-курортна справа в Україні зазнає структурних змін. Це втілюється в проблемі створення сприятливого інвестиційного клімату. Проблеми інвестиційної стратегії рекреаційного комплексу завжди цікавили і розроблялися державою, оскільки при неефективному функціонуванні курортної сфери, з одного боку, відсутні належні надходження, як до місцевого, так і до державного бюджетів, а з іншого боку, неефективне використання курортного потенціалу країни є негативним чинником складової національної безпеки. Тому проблема реформування такого важливого для економіки комплексу, як санаторно-курортний, розширення в цій галузі сучасних ринкових відносин з залученням інвестицій має велике значення з точки зору перспективного розвитку.

Актуальність обраної теми зумовлена тим, що курортно-рекреаційній сфері притаманні загалом такі проблеми: низька якість послуг, фізичне зношення і моральне старіння основних фондів, практична відсутність інвестицій у матеріально-технічну базу. Кардинальне підвищення середньорічної завантаженості санаторно-курортних установ вимагає, крім покращення якості послуг, забезпечення максимального потужного цілорічного функціонування пристосованих до цього установ. Усі ці проблеми можливо подолати насамперед за рахунок проведення аргументованої, ефективної інвестиційної стратегії та створення сприятливого інвестиційного клімату.

Метою дослідження є розгляд сутності і особливостей інвестиційної стратегії в курортній галузі, формування системи показників, адаптованих для сучасного санаторно-курортного комплексу (далі СКК), і економічної стратегії АР Крим та регіональної стратегії ПБК у галузі інвестування.

Система показників управління регіональними інвестиціями стосується питань специфіки курортної галузі більшою мірою на мікрорівні, тобто при практичній реалізації тієї чи іншої інвестиційної стратегії вже на певних підприємствах. Правила створення сприятливого інвестиційного клімату практично уніфіковані для будь-якого регіону, особливості починають виявлятися при галузевій розробці на конкретних підприємствах галузі.

Дієвість усіх методів і поточний моніторинг їх

реалізації оцінюються на основі спеціальних показників-індикаторів. Здебільшого їх характер відповідає завданням державного управління різних рівнів співпідпорядкованості і швидше пов'язаний із загальноекономічною оцінкою підприємств і деякою мірою фінансово-економічною (різні фінансові коефіцієнти). Також є показники, які є специфічними і практично не застосовуються в такому вигляді в інших галузях економіки (крім медицини та готельного бізнесу, послуги яких у комплексі можуть надавати підприємства СКК) [5].

Показниками, які використовуються для визначення економічної ефективності діяльності санаторно-курортного закладу, є кількість місць, заповнюваність, виконання плану реалізації путівок, кількість пацієнтів, доходи, витрати, прибуток, питома вага витрат, вартість основних фондів, фонд оплати праці, фондомісткість, фондівіддача, зарплатомісткість, зарплатовіддача, середня вартість утримання одного пацієнта, середня тривалість перебування, фіксовані платежі, середня ціна путівки, загальна рентабельність.

Уся система наведених показників, безумовно, є важливою для економічної оцінки діяльності підприємства і специфічних його особливостей, але фактично мало корисна для використання з метою оцінки інвестиційної діяльності, особливо стратегічного типу.

Інвестиції як об'єкт управління мають встановлений фінансовий характер, пов'язаний з формуванням та використанням фондів грошових коштів. Тому і система показників повинна бути взята і адаптована під реалії сучасного стану СКК Криму та обраної економічної стратегії АРК загалом, так і регіональної стратегії ПБК в області інвестування й стратегічних цілей інвестування кожного конкретного підприємства. Вказана мета визначить основні стратегічні завдання інвестування регіону, відповідно до яких необхідно буде формувати систему показників, організаційних заходів, підходи взаємодії різних рівнів управління і окремих підприємств між собою. Причому така система повинна бути достатньо гнучкою для її удосконалення при виникненні нових або значній зміні старих стратегічних завдань у досить стислий термін для яскраво вираженої сезонності діяльності підприємств СКК Ялти і ПБК [3; 4].

Одним із стратегічних завдань розвитку Криму є

подолання сезонності функціонування туристсько-рекреаційного комплексу. Стратегічною метою при цьому є згладжування амплітуди активності функціонування основних секторів туристсько-рекреаційного комплексу протягом року і розширення меж курортних сезонів.

Шляхи досягнення цієї мети:

- переведення частини оздоровчих підприємств і готелів на цілорічну роботу або розширення строків прийому відпочиваючих шляхом створення спеціальних інфраструктурних об'єктів (соляріїв, критих басейнів; критих аквапарків і спортивних комплексів; сра-центрів та центрів нетрадиційної медицини).
- упровадження економічних методів розширення курортного сезону (зниження собівартості туристсько-рекреаційних послуг і цін до рівня беззбитковості в міжсезонний період; використання системи знижок і бонусів на послуги).
- запровадження пільгового оподаткування установ, створення і використання інфраструктури цілорічного функціонування;
- розвиток міжсезонних і позасезонних видів туризму (конгресовий і діловий туризм, фестивальний туризм, екскурсійний, кулінарний - тури для гурманів морської кулінарії та ін.)
- розробка ініціатив щодо зміни та координації строків шкільних і студентських канікул у регіонах України та країнах СНД.

Також, як важливе завдання в цій Стратегії, розглядається створення умов для зростання інвестиційної активності у туристично-рекреаційному секторі господарства АР Крим. Стратегічною метою є реалізація інвестиційної моделі зростання кількісних і якісних параметрів кримського турпродукту і підвищення його конкурентоспроможності.

Завдання:

- розробка Стратегії залучення інвестицій у туристично-рекреаційний комплекс Криму;
- поліпшення загальної інформованості потенційних інвесторів про можливості інвестиційних вкладень в об'єкти туристично-рекреаційного комплексу Криму (розробка інвестиційних паспортів міст і районів Криму, створення детальних електронних карт міст і районів з виділенням об'єктів - вільних земельних ділянок, будівель і споруд, пропонує для інвестування та їх описом; розробка каталогу інвестиційних проектів з розміщенням його на Інвестиційному порталі Криму);
- підготовка пакета інвестиційних пропозицій у туристсько-рекреаційній сфері та його просування на інвестиційних форумах;
- створення інвестиційних фондів з пайовою участю приватного капіталу вітчизняних і зарубіжних інвесторів для реалізації великих рекреаційних проектів регіонального рівня;
- здійснення за державний рахунок підготовки (інженерної, рекультивувальних, інфраструктурної) ділянок для перспективних, суспільно важливих інвестиційних проектів з наступною передачею приватним інвесторам;
- вирішення проблеми розпилення земельних ділянок між багатьма власниками і їх концентрації для ініціювання великих інвестиційних проектів;
- актуалізація фінансово-економічного механізму залучення інвестицій (розробка системи преференцій для різних секторів ТРК, уведення

довгострокових кредитів за пільговими ставками для інвестиційних проектів; розробка системи регіональних і продуктових грантів);

- оцінка доцільності встановлення спеціального режиму господарювання з відповідними податковими та інвестиційними пільгами (організація вільних туристських зон і курортполісів і територій пріоритетного розвитку Ялта, Алушта, Судак, Феодосія, Євпаторія, Керч, Чорноморське, Щолкіно);
- підготовка кадрів для професійного залучення інвестицій (участь у тренінгах, стажуваннях, зарубіжних навчальних програмах);
- реалізація системи централізованого супроводу інвесторів та усунення бюрократичних бар'єрів [1-2].

Для оцінки ефективності діяльності санаторно-курортного комплексу також може бути використаний коефіцієнт економічної ефективності (Кек), що відображає вплив на його зміну двох факторів: ефективності використання матеріально-технічної бази, тобто виробничого потенціалу (Кепп), і ефективності поточних витрат на здійснення санаторно-курортної діяльності (Кетз). З метою такої оцінки пропонується наступна факторна мультиплікативна модель, яка має вигляд формули (1):

$$\text{Кек} = \text{Кетз} * \text{Кепп} \quad (1)$$

Е. Н. Федосєєва у власній системі показників для оцінки ефективності діяльності санаторно-курортної організації (далі СКО) виробляє угруповання коефіцієнтів згідно з критеріями ефективності. Вчена виділяє два блоки показників: цільові (результативність підприємницької діяльності СКО; ефективність використання ресурсів СКО; конкурентне становище СКО на ринку санаторно-курортних послуг) та діагностичні (якість санаторно-курортної діяльності; якість санаторно-курортних послуг; рівень санаторно-курортного обслуговування), у свою чергу, до складу кожного блоку входять по три показники. Далі здійснюється розрахунок комплексних коефіцієнтів економічної ефективності діяльності за допомогою поетапного обчислення показників по кожному блоку, використовуючи метод аналізу ієрархій Т. Сааті. Підсумком розрахунків є два комплексні показники економічної ефективності по 1 і 2 блоках. Інтерпретація отриманих числових значень коефіцієнтів виробляється з використанням розробленої дослідницею інтервально-якісної шкали ефективності, яка складається з п'яти рівнів ефективності підприємницької діяльності СКО [6].

Методика [6] володіє аналітичними можливостями, може бути використана в якості інструменту для прийняття управлінських рішень, діагностики стану санаторно-курортної організації, ступеня досягнення ключових показників ефективності. Однак, на нашу думку, показники, відібрані автором, дублюють один одного, крім того, недостатньо обґрунтовані інтервали значень рівнів ефективності.

Таким чином, відсутність серед фахівців єдиного підходу до розробки систем оцінки ефективності діяльності окремих санаторно-курортних організацій та галузі загалом дає можливість внести власні пропозиції в досліджуваній області. У цьому зв'язку доцільна розробка комплексної методики, що враховує переваги вищенаведених систем оцінки з науковим

обґрунтуванням вибору тих чи інших показників з урахуванням галузевих особливостей підприємств.

Можна припустити, що особливості інвестиційної стратегії в СКК жодним чином не торкнулися системи показників оцінки інвестиційного процесу, отже, варто використовувати відомі методи і відображати їх показники. З цим можна було б погодитися: підприємства СКК належать до сфери послуг та інвестування здійснюється за загальноприйнятими критеріями, якщо не переходить у сферу стратегічного управління інвестиційним процесом. Системність і закономірності розвитку санаторно-курортного комплексу в реальній дійсності втілюються в тенденціях, які характеризують напрямки його розвитку під впливом тих чи інших соціально-економічних трансформацій. На сучасному етапі відбуваються значні структурні трансформації, які вплинули на зміни в технологічній структурі процесу відтворення санаторно-курортних послуг, актуалізували впровадження «високих технологій здоров'я», сприяли розширенню форм і типів функціонуючих санаторно-курортних об'єктів у регіоні.

Проведений у ході дослідження аналіз функціонування санаторно-курортного комплексу в регіоні виявив блок проблем в області управління санаторно-курортним комплексом, серед яких назвемо: ієрархічну роз'єднаність санаторно-курортних об'єктів і відсутність єдиних координаційних центрів у регіонах; обмеженість використовуваних регіональних ресурсів; зниження рівня екологічної безпеки курортних територій та відсутність дієвої політики резервування лікувально-оздоровчих місцевостей для сталого розвитку СКК в регіоні; слабкі ринкові позиції вітчизняного санаторно-курортного комплексу, особливо в області формування матеріально-технічної бази, удосконалення нових технологій, якості сервісу санаторно-оздоровчої інфраструктури порівняно із зарубіжними об'єктами та інше.

Відсутня система моніторингу за діяльністю СКК і пов'язаних з ним підсистем відбивається у слабкій функціональній керованості виявами позитивної і негативної синергії. На рівні регіону часто застосовуються усереднені дискретні показники, які не дозволяють оцінити напрями розвитку санаторно-

курортного комплексу, доступність санаторно-курортного обслуговування для всіх соціальних верств населення, що характеризує несистемність та неспільдовність регіональної соціально-економічної політики в галузі санаторно-курортного комплексу.

Нікітіна О. А. вважає, що важливий напрямок в управлінні формуванням інтегрованих санаторно-курортних комплексів у регіоні - це виявлення реальних факторів, що сприяють або перешкоджають їх розвитку. У ході дослідження нею систематизовані і диференційовані чинники, що впливають на формування ІСКК у регіоні:

- організаційно-управлінські;
- економічні, науково-технологічні;
- фізичні та природні фактори відтворення;
- соціально-психологічні, культурні.

Перераховані фактори мають безпосереднє відношення до необхідності розробки регіональної соціально-економічної політики формування інтегрованих санаторно-курортних комплексів у загальному контексті соціально-економічного розвитку регіону.

Розробка соціально-економічної політики - це обґрунтування таких змістовних і формальних підстав, за яких СКК буде набувати рис цілісної гомогенної освітньо - соціально-економічної системи. Відсутність формалізованої соціально-економічної політики СКК призводить до того, що прийняття рішень відбувається стихійно, «експромтом», знижується соціальна доступність санаторно-курортного обслуговування, переважає «реактивне» вирішення проблем, яке може супроводжуватися великими альтернативними витратами або певною «упущеною вигодою».

Природно, розробка загальної соціально-економічної політики СКК передбачає наявність у ній основного блоку стратегічного управління інвестиційним процесом.

Отже, регіональна соціально-економічна політика формування інтегрованих санаторно-курортних комплексів повинна бути спрямована на забезпечення узгодженості інтересів усіх учасників інтегрованого утворення в регіоні і будується на певних принципах, здебільшого - фінансового управління.

Список літератури

1. Лебедева, И. В. Комплексная оценка эффективности деятельности санаторно-курортного учреждения как самостоятельного хозяйствующего субъекта: методические подходы и организационные технологии [Электронный ресурс] : методические рекомендации / И. В. Лебедева, В. С. Кудрин, В. Г. Лейзерман - Консультант Плюс.
2. Колесников, А. В. Оценка эффективности деятельности санаторно-курортных организаций в условиях современного рынка [Текст] : дис. ... кандидата экон. наук : А. В. Колесников. - Хабаровск, 2007. - 276 с.
3. Луценко, А. В. Закономерности формирования и факторы развития санаторно-курортного комплекса [Текст] : дис. ... кандидата экон. наук : А. В. Луценко. - Кисловодск, 2002. - 252 с.
4. Задорожня, А. Н. Формирование сбалансированной системы оценки конкурентоспособности санаторно-курортных организаций [Текст] : дис. ... кандидата экон. наук : А. Н. Задорожня. - Санкт-Петербург, 2007. - 274 с.
5. Тхор, Д. А. Формирование механизма управления функционированием и развитием санаторно-курортного комплекса [Текст] : автореф. дис. ... канд. экон. наук / Д. А. Тхор. - Санкт-Петербург, 2010. - 20, [5] с.
6. Федосеева, Е. Н. Оценка эффективности предпринимательской деятельности организаций санаторно-курортной сферы [Текст] : автореф. дис. ... канд. экон. наук / Е. Н. Федосеева. - Санкт-Петербург, 2010. - 22, [7] с.

РЕЗЮМЕ

Бондаренко Оксана

Инвестиционная стратегия в курортной отрасли: сущность и особенности

В статье рассмотрена сущность и особенности инвестиционной стратегии в курортной отрасли ЮБК, указаны причины малополезности используемых показателей в целях оценки инвестиционной деятельности, особенно стратегического типа. Определены основные стратегические задачи инвестированная региона адаптированных под реалии современного состояния СКК Крыма и региональной стратегии ЮБК в области инвестирования, в

соответствии с которыми необходимо будет формировать систему показателей, организовывать мероприятия, подходы взаимодействия различных уровней управления и отдельных предприятий между собой.

RESUME

Bondarenko Oksana

Investment strategy in the spa industry: the nature and characteristics

The article describes the nature and characteristics of the investment strategy in the South Coast resort industry. There have been indicated the reasons of low usefulness of the used indicators in order to assess investment, especially of strategic type. The main strategic objectives of investment in the region are determined. According to them it will appear a necessity to form a system of indicators, organize events and approaches of the interaction of different levels of government and individual enterprises together.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2012 р.